

De Staatssecretaris van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Datum

7 juli 2016

Ons kenmerk

z2016-11763

Uw kenmerk

Contactpersoon

Onderwerp

Advies aanpassing Regeling Jeugdwet

Geachte ,

Bij brief van 24 juni 2016 (ontvangen 27 juni 2016) heeft u de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) gevraagd te adviseren over de aanpassing van de Regeling Jeugdwet.

De AP¹ heeft bij brief van 16 maart 2015 gewezen op het ontbreken van een expliciete en specifieke regeling in de Jeugdwet voor de doorbreking van de geheimhoudingsplicht van jeugdhulpverleners voor de financiële afwikkeling van en controle op de jeugdhulp. Dit advies heeft geleid tot aanpassing van de Jeugdwet en het opstellen van een tijdelijke ministeriële regeling. Deze tijdelijke ministeriële regeling² wordt vervangen door de nu voorgestelde ontwerpregeling.

De AP voldoet hiermee aan uw verzoek.

Inhoud van de ontwerpregeling

De ontwerpregeling bevat de regels voor de verwerking van persoonsgegevens voor de betaling van declaraties, en ten behoeve van het uitvoeren van formele controle, materiële controle en fraude onderzoek. De ontwerpregeling werkt terug tot en met 1 januari 2015 (het moment van inwerkingtreding van de Jeugdwet).

¹ De AP heette destijds College Bescherming Persoonsgegevens. Brief van 16 maart 2015, z2014-00976.

² De AP heeft aangeven daarmee te kunnen instemmen mits de gegevens in hoeveelheid en in detail tot een minimum worden beperkt, er (nog) geen materiele controle plaatsvindt en er analoog aan de volwassen GGZ een opt out mogelijkheid voor diagnose informatie op de nota in de jeugd GGZ zou komen. Advies van 10 juli 2015, z2014-00976.

Datum

7 juli 2016

Ons kenmerk

z2016-11763

Advies

De voorgestelde wijzigingen geven de AP aanleiding tot het maken van de volgende op- en aanmerkingen:

1. Gegevensverwerking ten behoeve van toeleiding

Cliëntenorganisaties en aanbieders hebben kort gezegd gevraagd óók te voorzien in zowel regels over de persoonsgegevens die mogen worden verwerkt ten behoeve van onder meer de toeleiding naar jeugdhulp,³ door medewerkers in het sociale team of wijkteam aan gemeenten als in regels voor de (verdere) verwerking van deze gegevens door gemeenten.

In paragraaf 1 van de toelichting staat dat hiertoe in de voorliggende ontwerpregeling nog niet wordt overgegaan omdat de gemeentelijke praktijk op dit punt vanwege de beleidsvrijheid die gemeenten daarin hebben nog onvoldoende is uitgekristalliseerd. Het voornemen is om dergelijke regels alsnog te stellen nadat een enigermate bestendige uitvoeringspraktijk tot stand is gekomen.

Tegelijkertijd wordt in paragraaf 3.3 van de toelichting ook opgemerkt dat er signalen zijn dat (de medewerkers van) de gemeenten nog onvoldoende zijn doordrongen van het belang van de privacybescherming van de jeugdigen, óók bij de toeleiding naar zorg.

Dergelijke signalen bereiken de AP ook. Bovendien blijkt uit een onderzoek dat de AP heeft gedaan bij 41 gemeenten dat gemeenten géén duidelijk overzicht hebben van voor welke doelen en op basis van welke grondslagen, welke persoonsgegevens in het sociaal domein (en dus ook voor de uitvoering van de Jeugdwet) mogen worden verwerkt.⁴

Hieruit blijkt dat de zogenaamde “lerende praktijk” tot op heden onvoldoende invulling heeft weten te geven aan de naleving van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). In de toelichting wordt niet duidelijk gemaakt wanneer er sprake zal zijn van “*een enigermate bestendige uitvoeringspraktijk*” en wanneer er dus zal worden overgegaan tot een nadere uitwerking van de gegevens die mogen worden verwerkt. Hierdoor duurt de situatie waarin de bescherming van persoonsgegevens onvoldoende wordt geborgd voor onbepaalde tijd voort.

Gelet op het feit dat hier veelal gaat om bijzondere persoonsgegevens van een kwetsbare groep burgers is een dergelijke regeling op korte termijn echter niet alleen wenselijk maar zelfs noodzakelijk. De AP verwijst daarbij mede naar haar eerdere brieven en wetgevingsadviezen over het sociaal domein inzake onder meer risico’s op het bovenmatig delen van gegevens en het gebruiken van deze gegevens voor een niet verenigbaar doel.

De AP adviseert u aan te geven wanneer er sprake is van een “enigermate bestendige uitvoeringspraktijk” en overigens op korte termijn alsnog te voorzien in regels over de gegevens die mogen worden verwerkt voor de toeleiding naar, advisering over, bepaling van of het inzetten

³ De toeleiding naar, advisering over, bepaling alsmede het inzetten van een voorziening op het gebied van jeugdhulp.

⁴ Rapport van de AP over de rol van toestemming in het sociaal domein van april 2016, z2015-00280.

Datum

7 juli 2016

Ons kenmerk

z2016-11763

van een voorziening op het gebied van jeugdhulp.

2. Onderbouwen noodzaak

In paragraaf 3.2.1 van de toelichting staat dat de gemeenten en de aanbieders zich bij het contracteren steeds dienen af te vragen

(1) of de bij de declaratie te leveren persoonsgegevens blijven binnen hetgeen daarover in de regeling staat aangeschreven, en zo ja,

(2) of wat betreft de verleende jeugdhulp, preventie, kinderschermingsmaatregelen of jeugdreclassering niet meer persoonsgegevens hoeven te worden geleverd dan gemeenten nodig hebben voor de formele controle, betaling, materiële controle of fraudebestrijding.

Daarbij wordt opgemerkt dat medewerkers van instellingen ervan uit kunnen gaan dat hieraan is voldaan indien de door de gemeente opgevraagde gegevens conform de contracts- of subsidievoorwaarden zijn. En dat het in dat geval *“aan de bestuurders van de instellingen is om vooraf na te gaan of de gegevens die de gemeenten wensen te verkrijgen voldoen aan de hiervoor gestelde eisen”*.

Hoewel aanbieders uiteraard een eigen verantwoordelijkheid hebben voor wat betreft de gegevens die zij aan gemeenten verstrekken is dit feitelijk de omgekeerde wereld. Ingevolge artikel 1, onderdeel b, van de Wbp, onder het verwerken van persoonsgegevens mede wordt begrepen het *opvragen* van persoonsgegevens. Het is dan ook in eerste instantie aan de gemeenten om te onderbouwen dat de gegevens die zij van de aanbieders vragen voldoen aan de eisen die de Wbp daaraan stelt. Dat betekent onder meer dat gemeenten onderbouwen waarom de gevraagde gegevens noodzakelijk zijn voor het doel van betaling, respectievelijk, formele of materiele controle dan wel fraudeonderzoek.

De AP adviseert de toelichting in deze zin aan te passen.

3. Privacyverklaring

In het voorgestelde artikel 6a.2, tweede lid, is geregeld dat er geen tot de diagnose herleidbare gegevens worden gevoegd indien de jeugdige of degene die het gezag over de jeugdige uitoefent enerzijds en de jeugdhulpaanbieder anderzijds uiterlijk op het moment van declaratie gezamenlijk een verklaring hebben ondertekend als bedoeld in bijlage 1A. Met deze bepaling is aangesloten bij de (privacy)regeling voor de volwassenen ggz die mede tot stand is gekomen naar aanleiding van uitspraken van het College van beroep voor het bedrijfsleven (CBb).

Volledigheidshalve wijst de AP op het juridisch kader dat zij op 8 februari 2016 heeft gepubliceerd voor het opvragen van de verwijfsbrief en/of het behandelplan door zorgverzekeraars indien er sprake is van een privacyverklaring. Hieruit volgt dat:

- Het opvragen van diagnose informatie uit de verwijfsbrief in het kader van de uitvoering van formele controle niet is toegestaan;

Datum

7 juli 2016

Ons kenmerk

z2016-11763

- Het opvragen van het behandelplan in het kader van de uitvoering van formele controle niet is toegestaan;
- Indien aan de vereisten van de artikelen 7.2, derde lid, en 7.5 tot en met 7.9 van de Regeling zorgverzekering (Rzv) is voldaan kan het opvragen van (diagnose informatie uit) de verwijsbrief en/of het behandelplan in het kader van materiele controle zijn toegestaan. Het enkele feit dat er sprake is van een privacyverklaring is op zichzelf echter géén rechtvaardiging voor de uitvoering van materiële controle.
- Het enkele feit dat een verwerking plaatsvindt door of onder verantwoordelijkheid van een medisch adviseur zegt op zichzelf niets over de vraag of de gegevensverwerking rechtmatig is.

De AP gaat ervan uit dat dit juridisch kader ook geldt voor het opvragen van verwijsbrieven en behandelplannen door gemeenten.

De AP adviseert de toelichting met het bovenstaande aan te vullen.

4. Uitdrukkelijke toestemming

In paragraaf 3.3 van de toelichting wordt benadrukt dat de betreffende medewerkers van de gemeente een beroepsgeheim hebben en dat gegevens derhalve niet mogen worden verstrekt aan medewerkers van een sociaal team of wijkteam en al helemaal niet aan collega's die niets te maken hebben met jeugdhulp. Daarbij wordt opgemerkt dat "een ander slechts uitzondering lijdt indien de jeugdige of zijn ouders uitdrukkelijke toestemming heeft verleend tot het aan dergelijke collega's verstrekken van gegevens.

Het is de AP niet duidelijk of hiermee wordt bedoeld op toestemming voor het doorbreken van de geheimhoudingsplicht dan wel toestemming als grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens (artikel 8, onder a, Wbp), dan wel toestemming als uitzondering op het verbod op het verwerken van bijzondere persoonsgegevens (artikel 23, eerste lid, onder a, Wbp).

Ook wijst de AP erop dat ook in het geval van toestemming alleen die gegevens mogen worden verwerkt die *noodzakelijk* zijn voor het doel van de verwerking. Uiteraard dient deze toestemming in alle gevallen in vrijheid te zijn gegeven. In onder meer een afhankelijkheidsrelatie is deze "vrijheid" in de praktijk niet voorstelbaar.⁵

⁵ De betrokkene moet in vrijheid zijn wil met betrekking tot de betreffende gegevensverwerking kunnen uiten. Er kan niet van een rechtsgeldige toestemming worden gesproken als de betrokkene onder druk van de omstandigheden waarin hij verkeert of de relatie waarin hij tot de verantwoordelijke staat, tot toestemming is overgegaan.

Bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken door of namens de gemeente is sprake van een afhankelijkheidsrelatie tussen betrokkene en de gemeente. Bovendien kan het weigeren van toestemming voor de gegevensverwerking veelal gevolgen hebben voor een door betrokkene gewenste voorziening. Daarom is bij de verwerking van persoonsgegevens bij de uitvoering van deze taken doorgaans geen sprake van vrije toestemming. In dat geval is er geen sprake van toestemming in de zin van de Wbp en kan artikel 8, onderdeel a, van de Wbp dus niet gelden als de grondslag voor de gegevensverwerking.

Datum

7 juli 2016

Ons kenmerk

z2016-11763

De AP adviseert de toelichting op dit punt aan te vullen en te verduidelijken.

5. Pseudonimiseren van gegevens

In paragraaf 5 van de toelichting wordt opgemerkt dat er geen persoonsgegevens van jeugdigen aan de bewindslieden van VWS en V&J worden verstrekt voor beleidsdoeleinden. Daarover wordt opgemerkt dat *“Het CBS alle betrokken persoonsgegevens pseudonimiseert zodra ze binnenkomen. Noch aan de bewindslieden, noch aan anderen verstrekt het CBS ooit Jeugdwetgegevens die tot een individuele jeugdige herleidbaar zijn”*.

Deze passage zou wellicht tot onduidelijkheid kunnen leiden. Anders dan geanonimiseerde gegevens zijn gepseudonimiseerde gegevens namelijk doorgaans wel (indirect) tot de persoon herleidbare gegevens. Wellicht ten overvloede merkt de AP op dat alleen gegevens die niet (direct of indirect) herleidbaar zijn tot een persoon geen persoonsgegevens in de zin van de Wbp zijn.⁶

De AP verzoekt u de toelichting op dit punt te verduidelijken.

De AP is vanzelfsprekend beschikbaar indien nadere toelichting is gewenst. Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De Autoriteit Persoonsgegevens,
Voor deze,

Mr. W.B.M. Tomesen
Lid van het College

Bij de uitvoering van hulpverleningstaken in het sociaal domein is niet ondenkbaar dat er mogelijk situaties zijn waarin wel kan worden gesproken van vrije toestemming. Daarbij zal steeds een grondige analyse moeten plaatsvinden of er sprake is van een zodanige afhankelijkheidsrelatie dat de toestemming niet geacht kan worden “in vrijheid” te zijn gegeven. Afhankelijk daarvan kan de gegevensverwerking al dan niet worden gerechtvaardigd op grond van artikel 8, onderdeel a, van de Wbp. Zie voor een uitgebreide toelichting op het begrip toestemming, bijlage 1 van het rapport van de AP over de rol van toestemming in het sociaal domein van april 2016, z2015-00280.

⁶ Zie ook opinie 5/2014 over anonimiseringstechnieken van de Artikel 29 werkgroep alsmede bijlage 1 van het onderzoek van de AP naar de verstrekking van persoonsgegevens betreffende de gezondheid uit het Diagnose Informatie Systeem (DIS) van 13 april 2016, z2015-00355.